Nota Vis 2026-2032

Visstand- en visserijbeheer

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Hoogheemraadschap van Rijnland

Inhoudsopgave

Nota Vis 2026 1
Inleiding 4
Aanleiding 4
Visie 4
Doel 5
Leeswijzer 6

Organisatie visstandbeheer 7
Visstandbeheer 7
Visserijbeheer 7

Een gezonde visstand 8
Wettelijke kaders 8
Monitoring 9
Actief ingrijpen in de visstand 10
Aalstand 11
Europese meerval 11
Invasieve exoten 12
Calamiteiten 12

Visrechten en overeenkomsten 13
Visstandbeheercommissie 13
Visstandbeheerplannen 13
Huurovereenkomsten en voorwaarden 13
Beschermd gebied 14
Visserijvrije zones bij vismigratievoorzieningen 15

Inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem 16
Vismigratie 16
Overige inrichting 17
Beheer en onderhoud 17

Geraadpleegde bronnen 19
Bijlage 1. Actiepunten **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 2. Wet- en regelgeving en kaderstellend beleid 26
Bijlage 3. Kaart geselecteerde polders voor tweezijdige verbinding tussen boezem en polder 27

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Inleiding

Een gezonde en gevarieerde visstand zorgt voor een robuust watersysteem. De visstand is dan ook een belangrijke indicator van de waterkwaliteit: het is een afspiegeling van de kwaliteit van het leefgebied, de inrichting en het beheer. Het thema vis is daarom een kwaliteitselement in de toestandsbepaling van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

In samenwerking met partners zorgt Rijnland voor een goede visstand in ons volledige beheergebied, inclusief de verbindingen met buiten: de Noordzee, het Noordzeekanaal en de Hollandsche IJssel. Deze nota beschrijft hoe we dat doen en biedt een kader voor de interne afstemming tussen onder meer beleid, projecten en beheer. Ook helpt het bij de afstemming van ons waterbeheer met externe partijen en partners over visstandbeheer en visserijbeheer.

Aanleiding

Visbeleid is nodig om bij de uitvoering van taken van Rijnland te voldoen aan wet- en regelgeving en om de doelen voor de visstand te bereiken. Voor alle uitgewerkte thema's is dit het uitgangspunt. De vigerende Nota Visbeleid is opgesteld in 2009 en was vooral richtinggevend voor de eerste uitvoeringstermijn van de KRW. De afgelopen vijftien jaar heeft Rijnland grote stappen gezet op het gebied van vis, in zowel projecten, kennis als strategie. Verder zijn er nieuwe aandachtspunten naar voren gekomen en enkele knelpunten nog niet opgelost. Dit alles wordt geborgd in deze vernieuwde Nota Vis.

Visie

Een gezonde visstand kenmerkt zich door een evenwichtige samenstelling van verschillende inheemse vissoorten. Rijnland streeft naar een duurzaam ecosysteem waarin vissen kunnen leven en migreren zonder belemmeringen, en waarin de waterkwaliteit voldoet aan ecologische en chemische normen. De KRW vormt hiervoor een belangrijk kader.

De beheerder van de leefomgeving van de vis heeft logischerwijs de meeste invloed op de visstand. In dit geval is dat het hoogheemraadschap. Om de KRW-doelen te bereiken neemt Rijnland maatregelen in en om het water. Samen met de visrechthebbenden[1] spant Rijnland zich in om de doelstellingen rond wettelijke kaders zoals de KRW te halen. Rijnland maakt daarbij gebruik van zowel haar publiekrechtelijke als privaatrechtelijke bevoegdheden en is verantwoordelijk voor de visstand, afgestemd op het waterbeheer.

[1] Persoon of instantie die het wettelijke recht heeft om in een specifiek binnenwater te vissen en te bepalen wie er anders mag vissen.

De visrechthebbenden maken ieder op hun eigen wijze gebruik van de aanwezige visstand. Rijnland beoordeelt of het visstandbeheer van de visrechthebbenden in lijn is met de KRW. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat de huidige beroeps- en sportvisserij in het beheergebied van Rijnland een belemmering vormt voor het behalen van de KRW-doelen. Nieuwe inzichten of wetgeving kunnen dit uitgangspunt wijzigen.

Doel

Deze nota legt de vernieuwde strategie vast om te komen tot het gewenste visstand- en visserijbeheer. Hiermee borgen we de inzichten van de afgelopen jaren en laten we ons beleid weer beter aansluiten op de huidige praktijk. Daarnaast benoemt de nota de nieuwe en bestaande knelpunten en bevat zij voorstellen om die op te lossen.

De inzet voor een gezonde visstand vanuit de KRW raakt daarbij aan beleidsmatige, ecologische en technische vraagstukken. Een integrale aanpak, zowel binnen Rijnland als met externe partijen, is daarom belangrijk. Vooruitkijkend richt de nota zich op het verder optimaliseren en verdiepen van huidige ontwikkelingen. Daarbij is specifiek aandacht voor de bescherming van de vis waar dat nodig is en voor het borgen van de effectiviteit van (KRW-)maatregelen. Hoe de doelen zijn vertaald naar een aantal belangrijke concrete actiepunten, is opgenomen in bijlage 1. Figuur 1 toont dit samenvattend.

Figuur 1: Overzicht van een aantal belangrijke concrete actiepunten van de doelen van de Nota Vis 2026-2032.

Leeswijzer

Het visbeleid wordt themagewijs beschreven. Een tekstkader is herkenbaar aan de zwarte omlijning en bevat relevante achtergrondinformatie bij het betreffende thema.

Organisatie visstandbeheer

De visstand wordt beïnvloed door het visstand- en visserijbeheer. Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van deze termen en hun samenhang.

Visstandbeheer

Visstandbeheer is het planmatig voorbereiden en uitvoeren van maatregelen met als doel het bereiken van een bepaalde visstand in een omschreven watersysteem. De maatregelen zijn onder andere gericht op het beheer van de leefomgeving van vissen, het zogenoemde 'huis van de vis'. De kwaliteit van het watersysteem en de visserij beïnvloeden de visstand wat betreft soortenrijkdom en -samenstelling, omvang en leeftijdsopbouw. Daarnaast kunnen de samenstelling en hoeveelheid vis de waterkwaliteit en het ecologisch functioneren van een watersysteem beïnvloeden. Vanwege de relatie met het waterkwaliteits- en waterkwantiteitsbeheer is het visstandbeheer onderdeel van het waterbeheer.

Huis van de vis
Het "huis van de vis" is de leefomgeving van de vis; zowel de chemische/fysieke (abiotische) als de biologische (biotische) aspecten van een ecosysteem. Het gaat hierbij ook om habitatdiversiteit en connectiviteit. Deze randvoorwaarden bepalen uiteindelijk hoe de visstand zich ontwikkelt. De interactie tussen al deze elementen zorgt voor een evenwicht in het systeem. Bijvoorbeeld: matig voedselrijk (mesotroof) water zorgt ervoor dat ondergedoken waterplanten zich kunnen vestigen en het water helder blijft. Hierdoor kunnen toppredatoren als de snoek voorkomen en blijft het visbestand onder controle en divers.

Visserijbeheer

De eigenaar van een waterlichaam is visrechthebbende. Dit visrecht maakt de eigenaar bevoegd en verantwoordelijk voor het visserijbeheer. De eigenaar van het water kan besluiten om het visrecht, meestal tegen betaling, aan een ander te verhuren (Akte verhuring visrecht).

Ook kan de eigenaar het visrecht onder zich houden en de uitoefening van de visserij mogelijk maken via het uitgeven van toestemmingsdocumenten. Bij de uitgifte van schriftelijke toestemmingen blijft de eigenaar visrechthebbende en bevoegd visserijbeheerder. Bij verhuur van visrechten zijn de sport- en/of beroepsvissers die het visrecht huren bevoegd en verantwoordelijk voor het visserijbeheer. Op basis van de Visserijwet zijn er vier maatregelen die de visrechthebbende zelf kan uitvoeren, te weten onderzoek naar de visstand, vis uitzetten, vis onttrekken en het stellen van nadere regels t.a.v. bevissing (door middel van voorwaarden en/of schriftelijke toestemmingen). Het gevoerde visserijbeheer heeft invloed op de visstand en daardoor ook op het watersysteem.

Een gezonde visstand

Dit hoofdstuk beschrijft de visie van Rijnland op een gezonde visstand en de relevante wettelijke kaders, met name de KRW. Ook de andere thema's in dit hoofdstuk hebben een directe link met de samenstelling en het welzijn van de visstand, zoals het uitzetten en afvangen van vis, de aanwezigheid van exoten en het handelen bij calamiteiten.

Wettelijke kaders

Voor de beoordeling van de vistoestand gebruikt Rijnland onder andere de monitoringsystematiek van de KRW. Op basis van de KRW-systematiek worden ook de ecologische doelen, waaronder die voor de visstand, uitgewerkt. De Europese regelgeving verplicht lidstaten om een goede ecologische toestand in de wateren te behalen. Binnen de KRW zijn negen ecologische sleutelfactoren aangemerkt, die belangrijke voorwaarden vormen voor een gezonde waterkwaliteit. Voor de visstand is van belang dat verspreiding en habitat op orde zijn, maar natuurlijk ook de chemische en ecologische doelen. Deze zijn voorwaardelijk voor een gezonde leefomgeving voor de vis. De KRW onderscheidt verschillende watertypen, zodat bij de beoordeling rekening wordt gehouden met de kenmerken en mogelijkheden van ieder type watersysteem.

De KRW is van toepassing op oppervlaktewateren met een bepaalde omvang of een specifieke natuurfunctie (Natura 2000 of Vogel- en habitatrichtlijn). Oppervlaktewater binnen ons beheergebied dat niet onder de KRW valt noemen we "overig water". Dit vormt een stelsel van natuurrijke haarvaten en speelt een belangrijke rol in het behalen van de KRW-doelen. Overig water vormt de kraamkamer voor de vis. Rijnland heeft dan ook voor overig water doelen, vooralsnog gericht op waterplanten. In de nabije toekomst zal ook gekeken worden naar het bepalen van doelen voor nutriënten. Beide zijn belangrijke randvoorwaarden voor een gezond ecosysteem en daarmee voor de leefomgeving van de vis.

Naast de KRW zijn ook andere beleidskaders relevant voor vissen. Het beleidskader biodiversiteit benadrukt het belang van een diverse visstand. Het dierenwelzijnsbeleid heeft voor de vis raakvlakken met het calamiteitenprotocol en de inzet op het visveilig maken van gemalen. Daarnaast is ook andere nationale en Europese regelgeving van belang, bijvoorbeeld die gericht op de bescherming van de aal en andere bedreigde (trek)vissen. Alle relevante kaders zijn opgenomen in bijlage 2.

Als belangrijke indicator voor de waterkwaliteit vormt de vis een sprekend instrument voor communicatie. De driedoornige stekelbaars, een van onze Tiny Five, benadrukt bijvoorbeeld het belang van verbonden en plantenrijke wateren. Daarnaast raakt visbeheer veel verschillende belangen, waaronder die van de beroeps- en sportvisserij. Met zowel externe als interne communicatie vergroten we het bewustzijn van de soortenrijkdom en het leefgebied van de vis.

Tiny Five

De Tiny Five zijn vijf herkenbare soorten uit het beheergebied van Rijnland: knoopkruid, huiszwaluw, gewone pad, grote roodoogjuffer en driedoornige stekelbaars. Deze soorten zijn niet zeldzaam, maar staan wel onder druk. Samen staan ze symbool voor goed verbonden water- en leefgebieden, waarvan ook andere planten en dieren profiteren.

Met het visbeleid, het visstandbeheer en visserijbeheer borgt Rijnland de raakvlakken met andere beleidsvelden en -stukken, zoals de KRW, het Aalherstelplan, biodiversiteit en dierenwelzijn.

Monitoring

Op grond van de KRW is Rijnland als waterbeheerder verantwoordelijk voor het visstandbeheer, het behalen van de doelen en de monitoring. Monitoring van de visstand is nodig om de effectiviteit van maatregelen te beoordelen en daarover te rapporteren. De KRW stelt metingen volgens een vast landelijk protocol verplicht. De minimale frequentie voor de visstand is eens per zes jaar. Om een representatief beeld te krijgen, gelden er ook eisen voor de minimale inspanning van het onderzoek. Rijnland volgt de voorgeschreven protocollen. In enkele gebieden grenzend aan KRW-water is ook aanvullend onderzoek uitgevoerd, bijvoorbeeld in habitatdiverse gebieden zoals de Nieuwkoopse Plassen.

Om voldoende inzicht te krijgen in het visbestand, is gebiedsdekkende monitoring nodig. Rijnland is eigenaar van slechts een zeer klein gedeelte van het water in het beheergebied, maar draagt verantwoordelijkheid voor de waterkwaliteit van het gehele gebied. Vanuit de Omgevingswet is Rijnland bevoegd tot het uitvoeren van visstandonderzoeken, ook op percelen waar Rijnland niet de eigenaar van is of de visrechten bezit. Rijnland gaat hierbij in overleg met de visrechthebbende. Rijnland geeft de mogelijkheid om onder begeleiding van een onafhankelijk adviesbureau de visrechthebbende beroepsvisser in te zetten, mits die beschikt over de benodigde vistuigen en expertise – vanzelfsprekend tegen een gangbare vergoeding.

We betrekken bij voorkeur lokale beroepsvissers voor gericht aanvullend onderzoek. Dit vanwege hun kennis en ervaring met de lokale visstand en het gebied, mits zij over de benodigde vangtuigen beschikken en veldadministratie kunnen uitvoeren. In geval van calamiteiten zet Rijnland waar relevant extra monitoring in om de waterkwaliteit in de gaten te houden. Hier zijn de nodige interne processen voor ingeregeld.

Rijnland volgt ontwikkelingen van nieuwe/innovatieve manieren van monitoring, zoals eDNA. Waar we kansen zien, maken we hier gebruik van. Het Rijnlandse visdashboard vormt daarbij een vooruitstrevende tool om inzicht te krijgen in de KRW-data. Bijvoorbeeld in de score van de onderliggende maatlatten, de biomassa per vissoort, verschillende soorten vis en lengteverdeling. De ontwikkeling en realisatie van assets voor vismigratie en visveiligheid verloopt gestaag. Rijnland monitort deze kunstwerken op effectiviteit.

Actief ingrijpen in de visstand

De visstand is een afspiegeling van de toestand van het watersysteem (huis van de vis). Het duurzaam beïnvloeden en vormgeven van de visstand is daarom vooral afhankelijk van het treffen van inrichtings- en beheermaatregelen in het watersysteem zelf. De waterbeheerder en visserijbeheerder kunnen echter de visstand in zekere mate beïnvloeden door vissen weg te vangen, dan wel uit te zetten. Beiden vallen onder het actief ingrijpen in de visstand. Onttrekking van vis(soorten) door beroepsvisserij dient passend te zijn bij het bereiken en behouden van een duurzame, gezonde en gevarieerde visstand. Overbevissing dient voorkomen te worden.

Vis wegvangen en actief biologisch beheer

Naast de commerciële visvangst gebeurt het ook dat vissen om ecologische redenen worden gevangen en verwijderd uit het betreffende watersysteem. Zo kan een overmaat aan zogenoemde planktivore en bodemwoelende vis het herstel van de ecologische waterkwaliteit belemmeren. Een groot (wit)visbestand kan leiden tot sterke begrazing van het zoöplankton en omwoeling van de bodem. Daardoor kunnen de hoeveelheid algen en zwevende stoffen toenemen, waardoor waterplanten zich niet goed kunnen vestigen. Bij het ontbreken van waterplanten kan een systeem ontstaan dat wordt gedomineerd door planktivore en benthivore vissoorten.

De inzet van actief biologisch beheer (ABB) en het afvissen van (een deel van de) witvis uit een watersysteem kan het watersysteem sneller in een goede toestand brengen. In de jaren '80 en '90 zijn hiermee diverse pilots in Nederland gedaan. Veelal heeft dit geleid tot een tijdelijke omslag naar helder en begroeid water, waarna het systeem toch weer terugviel naar een troebele en onbegroeide toestand. Zolang het huis van de vis niet op orde is, is een duurzame wijziging van de visstand onhaalbaar. Met andere woorden: ABB heeft alleen zin in combinatie met andere maatregelen. Rijnland is dan ook terughoudend in de toepassing ervan.

ABB kan helpen om een systeem rond het kantelpunt om te laten slaan naar een heldere toestand en wordt als een van de laatste middelen ingezet. Bij de overweging van ABB is er altijd sprake van een goede analyse en monitoring. De huidige visstand wordt goed in kaart gebracht, samen met mogelijke effectieve ABB-toepassing. De ontwikkeling van de maatregel wordt goed gemonitord en de visrechthebbende wordt betrokken.

Visuitzet

De uitzet van vissen beïnvloedt de visstand. Open communicatie tussen partijen en het volgen van richtlijnen zijn hierbij van belang. Er zijn verschillende doelen voor visuitzet, bijvoorbeeld:

- Herstel van de visstand na een calamiteit, zoals vissterfte;
- Ecologisch herstel van het systeem;
- Vergroten van de visserijmogelijkheden voor sport- of beroepsvisserij, door bepaalde soorten toe te voegen;
- In uitzonderlijke en specifieke gevallen en onder strikte (wettelijke) voorwaarden het uitzetten van graskarper om te helpen in het beheer van waterplanten.

Bij visuitzettingen en visonttrekkingen voert Rijnland open communicatie en samenwerking via de visstandbeheercommissie (VBC). Karperuitzet wordt beoordeeld met de landelijke richtlijn uitzet karper (2016), waar een beperking geldt bij toepassing van ABB. Visuitzet door het waterschap ten behoeve van de waterkwaliteit gebeurt in context van onderzoek of daar waar kans is op duurzame ecologische impact.

Aalstand

De paling speelt een belangrijke rol in het watersysteem en de culturele historie. De soort heeft een uitgebreide levenscyclus, waarbij migratie tussen Europa en de Sargassozee plaatsvindt. Wereldwijd zijn de aantallen paling sterk gedaald door drukfactoren als de visserij, slechte waterkwaliteit en onderbroken migratieroutes.

De Europese aal staat op de IUCN-lijst van ernstig bedreigde soorten. Om herstel van de populatie mogelijk te maken, heeft de Europese Unie in 2007 de Aalverordening opgesteld. Deze verplicht lidstaten aalbeheerplannen op te stellen voor stroomgebieden die een natuurlijke habitat vormen voor de Europese aal. Ook Nederland heeft dit ingevoerd, met onder andere maatregelen als het verminderen van sterfte bij gemalen en andere waterbouwkundige kunstwerken en het instellen van een gesloten tijd voor aalvisserij tussen 1 september en 1 december.

Rijnland neemt verantwoordelijkheid voor het herstel van de aalstand met maatregelen gericht op verbetering van het huis van de vis, connectiviteit en het uitvoeren van onderzoeken. Dit doen we door te werken aan een schone en goede leefomgeving van de vis en het verbinden van leefgebieden, zie ook hoofdstuk 5. Verder vergroten we onze kennis met onderzoeken en houden we de vinger aan de pols door in- en uitrek van de aal te monitoren. Enkele beroepsvissers zetten glasaal actief uit. Dit is overgeplaatste glasaal, gezien de paling (nog) niet volledig opgekweekt kan worden. Rijnland staat hier zelf terughoudend tegenover vanuit dierenwelzijn, omdat het voor de glasaal desoriënterend kan zijn. Ook is de ecologische effectiviteit van deze maatregel niet bewezen.

Europese meerval

De Europese meerval (*Siluris glanis*) is een inheemse soort. De soort was lange tijd sterk bedreigd, maar breidt zich nu uit door de verbeterde waterkwaliteit en de uitbreiding van de eerdere relictpopulatie in de Westeinderplassen. Hier leefde een min of meer geïsoleerde en genetisch arme populatie. Door introductie van exemplaren van buitenaf kreeg de populatie een genetische impuls en nam de voortplanting toe.

Dat is niet voor iedereen voordelig: de Europese meerval is een toppredator en exemplaren kunnen erg groot worden. In de visserij zijn er zorgen over de impact van de groeiende populatie op het visbestand. Vanuit het waterschap zijn we vooral geïnteresseerd in de omvang van de soort en de rol in het aquatisch voedselweb. Die gegevens hebben we nog niet, aangezien de meerval lastig te vangen is met de gangbare KRW-visstandmonitoring. Met de toename van de Europese meerval en de mogelijke gevolgen op het ecosysteem zet Rijnland in op extra kennisontwikkeling in de ecologie van de Europese meerval, waarbij we de samenwerking zoeken met partners.

Invasieve exoten

Een invasieve exoot is een uitheemse plant, uitheems dier of ander uitheems organisme dat door menselijk handelen in Nederland is terechtgekomen en daar schadelijk is voor inheemse soorten (NVWA). Exoten kunnen met inheemse soorten concurreren om leefgebied en voedsel. Ze kunnen ook ziekten overbrengen. Een voorbeeld is de Amerikaanse rivierkreeft, die een grote impact heeft door zijn flexibele dieet, snelle voortplanting en graafgedrag. Donaugrondels (een verzamelnaam voor bepaalde kleine bodemvissen) vertonen eveneens sterk territoriaal gedrag en vraatzucht, waardoor er minder leefgebied en voedsel overblijft voor inheemse soorten als de rivierdonderpad.

Rijnland beschouwt een robuust ecosysteem als de basis om de druk van exoten te verminderen. Zo onderzoeken we bestrijding van Amerikaanse rivierkreeften, waarbij herstel van het ecosysteem het uitgangspunt vormt. Daarbij kijken we ook naar de mogelijke rol van vissen bij natuurlijke bestrijding. Strategieën voor preventie, bestrijding en beheersing van soorten worden geborgd in ons exotenbeleid. De provincie is eindverantwoordelijke voor exoten (met uitzondering van muskus- en beverratten). Het uitzetten van exoten is in principe verboden. In specifieke situaties kan hier in nauw overleg met Rijnland van worden afgeweken.

Calamiteiten

Sommige calamiteiten in het beheergebied van Rijnland beïnvloeden de waterkwaliteit en daarmee ook de vis. Gemiddeld zijn er zo'n 130 meldingen per jaar van waargenomen vissen in nood. Bijvoorbeeld overmatige vissterfte of vissen die aan het wateroppervlak naar lucht happen. Met klimaatverandering neemt de kans op vissterfte toe, zoals een toenemende kans op warmtestress en zuurstofloosheid. Dit maakt het handelen rond calamiteiten alleen maar relevanter.

Bij vissen in nood is snelle en accurate actie nodig, in goed overleg met relevante partners. Bij calamiteiten handelt Rijnland volgens het calamiteitenprotocol. Daarbij hebben we contact met stakeholders zoals sport- en beroepsvisserij en terreinbeheerders. Ook is er een intern expertteam Waterkwaliteit voor (dreigende) incidenten. Begin 2026 werkte Rijnland intensief met partners aan de ontwikkeling en implementatie van een nieuw calamiteitenprotocol.

Visrechten en overeenkomsten

De Visserijwet 1963 beperkt het recht om te vissen in wateren die in eigendom, huur of vruchtgebruik zijn. Minder dan 10% van het water binnen het beheergebied van Rijnland is in eigendom van Rijnland. Rijnland verhuurt visrechten conform de wettelijke regels met goedkeuring door de Kamer voor de Binnenvisserij.

Visstandbeheercommissie

De visstandbeheercommissie (VBC) Rijnlands Boezem vormt een belangrijk overleg- en samenwerkingsplatform van het waterschap en de sport- en beroepsvisserij. De VBC geeft gevraagd en ongevraagd advies en formuleert gezamenlijke doelen en activiteiten. Samenwerking binnen de VBC zorgt voor een goede afstemming van activiteiten tussen visrechthebbenden onderling en een betere behartiging van het visserijbelang bij de waterbeheerder, terreinbeheerders en gemeenten. In 2026 is hiervoor een vernieuwd convenant ondertekend dat vormgeeft aan de onderlinge samenwerking. Met het convenant geven het hoogheemraadschap en de beroeps- en sportvisserij aan dat zij structureel willen samenwerken aan een duurzame visstand en de daarvoor noodzakelijke goede waterkwaliteit.

Visstandbeheerplannen

Een visstandbeheerplan beschrijft de gewenste visstand in een bepaald gebied en schetst daarbij de kaders voor onttrekkingen, uitzet en andere visgerelateerde activiteiten. Het visstandbeheerplan kan een concrete vertaalslag vormen van de visie van Rijnland op een goede visstand, het visstand- en visserijbeheer. Ondanks onze ambities in het visbeleid (2009), is er slechts één visstandbeheerplan opgesteld in het Rijnlandse gebied, namelijk in de Reeuwijkse Plassen.

Deze nota beschrijft hoe Rijnland een gezonde visstand nastreeft, zie 1.3 en 3.1. De visie berust op drie uitgangspunten:

1. een algemene visie op een gezonde visstand gebaseerd op de KRW;
2. de bepalende rol van de randvoorwaarden van het watersysteem, en
3. het ontbreken van aanwijzingen dat de visserij strijdig is met de KRW-doelen.

Voor Rijnland vormt dit momenteel de basis van een gezonde visstand, hoewel onderzoek kan leiden tot nieuwe inzichten en daarbij aanvullingen op deze visie. De VBC wordt hierbij betrokken.

Het opstellen van een *lokaal* visstandbeheerplan vraagt om veel participatie en administratie van alle betrokken partijen. Een dergelijk plan wordt opgesteld door Rijnland, de visrechthebbende en de eventuele huurder. Bij deze investering moet er duidelijk zicht zijn op de waarde die het plan voor een specifiek gebied zou opleveren, bijvoorbeeld als er sprake is van een natuurrijk gebied of betrokkenheid van de omgeving. Verder staat Rijnland open voor visstandbeheerplannen op verzoek van initiatiefnemers.

Huurovereenkomsten en voorwaarden

De eigenaar van het visrecht verhuurt het visrecht aan een of meerdere organisaties van sport- en beroepsvissers. Er kan sprake zijn van een volledig visrecht, dat alle vissoorten en schaaldieren omvat, of een gesplitst visrecht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het

schubvisrecht (alle vissoorten behalve paling), het aalvisrecht (uitsluitend paling) en het schaaldierenvisrecht[2] (schelpdieren en in zoetwater een aantal exotische rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab).

Verreweg de meeste visrechten zijn al decennialang op verschillende wijzen over verschillende partijen verhuurd. De looptijd van huurovereenkomsten is zes jaar; overeenkomsten worden automatisch van rechtswege verlengd. Het aantal nieuwe aanvragen is zeer gering. Deze worden ook niet gehonoreerd vanuit de bestaande verhuursituatie.

Rijnland wil de visrechten eenduidig en overzichtelijk beheren, zodat juridische rechten duidelijk zijn en gerelateerde processen soepel verlopen. De voorwaarden van de overeenkomsten worden in lijn gebracht met de KRW, zoals het ontraden van het gebruik van lood. Voor Rijnland vormt de bestaande verhuur van visrechten op vrijwel alle eigendommen het uitgangspunt. Vrijkomende visrechten worden waar mogelijk uitgegeven aan de beroeps- en/of sportvisserij. Dit gebeurt in overleg met de VBC. Als vrijkomende visrechten niet (opnieuw) worden uitgegeven, betreft het een uitzondering; zie hiervoor 4.4 Beschermd gebied.

Beschermd gebied

Het uitgangspunt van Rijnland is dat duurzame visserij niet in strijd is met een gezonde visstand. Door onze nauwe samenwerking met de visserij zien we mogelijkheden in het vinden en realiseren van kansen voor verbetering van de visstand en het watermilieu. Sommige gebieden zijn ecologisch waardevol voor de vis. Rijnland kan om deze reden extra maatregelen nemen of bescherming geven. Door enkele ecologisch waardevolle gebieden te versterken en te beschermen, zal de visstand hier uiteindelijk gebiedsbreed van profiteren. Deze gebieden merken we aan als beschermd gebied.

De volgende criteria worden gehanteerd om een gebied als beschermd gebied aan te merken: het gebied is (1) ecologisch waardevol, (2) gunstig gelegen en/of ingericht als paaigebied, (3) zo gelegen dat zich er periodiek grote concentraties vis ophouden, bijvoorbeeld tijdens vismigratie, of (4) gelegen bij een vispassage die is aangelegd voor de migratie van trekvissen.

Binnen een beschermd gebied zijn uiteraard aanvullende maatregelen mogelijk voor de vis. Inrichtingsmaatregelen zijn bijvoorbeeld het creëren van natuurvriendelijke oevers als paaigebied. Bescherming kan bewerkstelligd worden door het instellen van een zone waar geen visrecht wordt uitgegeven of door in de voorwaarden aan te geven waar of wanneer er niet gevist mag worden, ook wel visserijvrije zones (VVZ).

Bij het aanwijzen van beschermde gebieden spelen we in op de kansen die zich voordoen. We stellen geen concreet netwerk of een concrete lijst op. De visrechthebbende kan zelf ook initiatief richting Rijnland nemen. Indien Rijnland overweegt om een beschermd gebied aan te wijzen, gaan we hiervoor in overleg met alle betrokken partijen. Vanuit nationale wetgeving kan er sprake zijn van bindende aanwijzing van gebieden of zones.

[2] In de Uitvoeringsregeling visserij zijn vijf soorten Amerikaanse rivierkreeft genoemd, en de Chinese wolhandkrab (situatie 2026; laatste wijziging soortenlijst in 2010). Door op deze lijst genoemd te worden, vallen deze soorten onder de definitie van "vis" en daarbij onder "schaaldiervisrecht" van de visrechthebbende.

Visserijvrije zones bij vismigratievoorzieningen

Verbindingen tussen leefgebieden zorgen voor een gezonde visstand en zijn voor sommige *diadrome*[3] soorten noodzakelijk om hun levenscyclus te voltooien. Rijnland investeert in visveilige pompen en vispassages voor het faciliteren van vismigratie. Omdat veel vissen hier samenkomen, zijn ze kwetsbaar voor visserij. Daarom kunnen veiligheidsoverwegingen bij gemalen een rol spelen in het lokaal beperken of verbieden van visserij.

Om de Rijn te beschermen, bestaat al geruime tijd de roep vanuit de sportvisserij, waterbeheerders en de Internationale Commissie om trekvissen beter te beschermen bij vismigratievoorzieningen. Dit is ook opgenomen als maatregel in de KRW-stroomgebiedsbeheerplannen (2022-2027). Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) staat hiervoor aan de lat en heeft daarom een landelijk voorstel opgesteld voor het instellen van visserijvrije zones.

De zonering is gebaseerd op integraal overleg en wetenschappelijk onderzoek, om enerzijds de effectiviteit van de vismigratievoorzieningen te borgen en anderzijds de beroepsvisserij niet onnodig te limiteren. Rijnland staat achter bescherming van migratiepunten en maakte deel uit van het integraal overleg rond deze wetgeving. Vooralsnog gelden de afstanden zoals die zijn opgenomen in de huidige visrechtverhuurovereenkomsten.

[3] Vissoorten die regelmatig migreren tussen zoet en zout water.

Inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem

Bij de inrichting, het beheer en het onderhoud van het watersysteem houdt Rijnland, in samenhang met andere functies, rekening met de randvoorwaarden voor een gezonde visstand conform de doelen voor de KRW en overig water. Dit houdt in dat er geschikte plekken moeten zijn voor de overwintering en voortplanting van vissen. Natuurlijke begroeide oevers met voldoende open structuur en waterdiepte zijn daarbij belangrijk. Het verbinden van verschillende gebieden draagt ook bij aan de beschikbaarheid van diverse leefgebieden en stelt migrerende soorten in staat hun levenscyclus te voltooien.

Vismigratie

Voor het bereiken van een gezonde en gevarieerde visstand én het beschermen van specifieke vissoorten, zoals de aal, is vrije en veilige migratie tussen deelleefgebieden van groot belang. Hierbij gelden de volgende speerpunten:

- Knelpunten voor trekvissen opheffen tussen zoet en zout water
- Leefgebied vergroten voor trekvissen
- Paaigebied bereikbaar maken voor zoetwatervissen
- Leefgebied vergroten voor zoetwatervissen

Het peilbeheer heeft een grote invloed op vismigratie, en het belang van vis moet geborgd zijn. Peilbeheer kan faciliterend zijn, maar ook juist preventief om te voorkomen dat vissen naar voor hen onveilige gemalen zwemmen. Dit noemen we ook wel “slim malen en schutten”. Ook klimaatverandering heeft hier invloed op. Langdurige droogte komt vaker en eerder in het jaar voor, en wanneer weinig of niet wordt gemalen, ontbreekt in die perioden de lokstroom en de uitgang die vissen voor hun migratie gebruiken.

Een vis die stroomafwaarts het gebied verlaat, volgt de stroming van het gemaal. Dit heet eenzijdige vismigratie. Rijnland faciliteert deze vismigratie met onder meer visveilige constructies en oplossingen bij de bouw van nieuwe gemalen en renovaties. Voor het visveilig maken van de gemalen volgen we de langetermijnassetplanning (LTAP) en de scope van het gemalencluster. Dit zorgt voor financiële haalbaarheid en efficiëntie. Alle nieuwe gemalen worden visveilig gebouwd, tenzij technische complicaties dit verhinderen.

Voor migratie in de tegenovergestelde richting, van de boezem naar de polder, is doorgaans een vispassage nodig. Deze migratie vindt voornamelijk in het voorjaar plaats. Door migratie in beide richtingen te realiseren, faciliteert Rijnland tweezijdige vismigratie. Het vismigratieplan (in 2020 bestuurlijk vastgesteld) beschrijft de strategie waarmee polders en kunstwerken zijn gekozen om tweezijdig passeerbaar te maken voor vissen. In bijlage 3 is de kaart opgenomen met de selectie van punten. Zonder visveilig gemaal wordt er geen vispassage geplaatst. Als vissen niet veilig uit een polder kunnen, draagt dit niet bij aan de doelstellingen.

Faciliteren van tweezijdige vismigratie is belangrijk en kan niet zomaar worden beperkt. Rijnland zet zich in om vismigratie jaarrond te faciliteren, vooral bij belangrijke knelpunten als de vier boezemgemalen.

Overige inrichting

De inrichting van het watersysteem en de watergangen bepaalt het huis van de vis. De legger schrijft per watergang de waterdiepte, breedte van de watergang en het oevertalud voor. Aanpassing van het watersysteem is mogelijk, al is de beschikbare ruimte daarvoor binnen het beheergebied van Rijnland beperkt. Door samen te werken met belanghebbende partijen, zoals gemeenten en terreinbeheerders, kan Rijnland inrichtingsmaatregelen effectiever en omvangrijker maken. Wanneer de functie van een watergang of oever verandert door aanpassing in de inrichting, gaat Rijnland in gesprek met belanghebbende partijen voor integratie van belangen of compensatie elders.

Een natuurgerichte aanpassing is bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Rijnland legt deze zelf aan en verstrekt hiervoor ook subsidies. Bij weinig ruimte is het mogelijk om onderwaterstructuren te plaatsen, zoals vissenbossen en onderwaterriffen. Vissenbossen zijn kunstmatige kooien met wilgentakken of natuurlijke boomstammen met takken. Ook leggen we in Boskoop bij een harde oever en beperkte ruimte zogenoemde kraggen en tillen aan. Dit zijn drijvende begroeide constructies.

Een robuuste inrichting van het systeem heeft bovendien een verzachtend effect op de gevolgen van klimaatverandering. Langdurige droogte zorgt namelijk voor toenemende kans op warmtestress bij vissen, zuurstofloosheid van het water en de ontwikkeling van blauwalgen. Natuurlijkere aanpassingen remmen deze effecten.

Beheer en onderhoud

Het schonen en baggeren van de sloten is noodzakelijk om het systeem hydrologisch voldoende open en ecologisch gezond te houden. Daarnaast heeft het onderhoud effect op het waterleven. De “gedragscode bestendig beheer en onderhoud” schetst de randvoorwaarden voor het goed functioneren van het watersysteem. Deze gedragscode is in 2025 vernieuwd. De gedragscode beheer en onderhoud beperkt negatieve effecten op vissen.

Gedragscode beheer en onderhoud

Het waterschap is verplicht om zich bij beheer en onderhoud te houden aan de daarbij horende gedragscode. Zonder de gedragscode zouden reguliere werkzaamheden niet mogelijk zijn vanwege de grote administratieve druk die er dan zou zijn. De gedragscode resulteert in ecologische werkprotocollen die concrete regels bieden voor het waterschap.

De gedragscode borgt daarbij ook de lijn van het Rijnlandse beleid op dierenwelzijn. Op het gebied van visbeheer zijn dat bijvoorbeeld de volgende regels:

- Onderhoud aan het nat profiel wordt in principe alleen uitgevoerd als de watertemperatuur lager is dan 25°C. Bij hogere temperaturen vindt altijd afstemming met Rijnland plaats over welk onderhoud wel of niet door kan gaan. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen varend en rijdend onderhoud.
- Bij een doodlopende watergang wordt naar het open deel toegewerkt, zodat vissen kunnen vluchten.
- Mochten er tijdens het onderhoud vissen op de kant belanden, dan worden die teruggeplaatst.

Rijnland zet zich actief in om de ecologische ruimte in de watergangen bij het schonen te laten benutten. De ecologische ruimte in een watergang is het percentage vegetatie dat gespaard kan worden bij het schonen zonder dat de waterhuishouding daarbij te beperken. Verder vermindert het op leggerdiepte houden van de watergangen de risico's die ontstaan als gevolg van klimaatverandering, zoals een toenemende kans op hittestress en zuurstofloos water bij lange periodes van droogte. Rijnland stimuleert onderhoudsplichtigen van overig water om hun watergangen op leggerdiepte te houden.

Geraadpleegde bronnen

Aalcomité. (2005). Nederlands beheerplan aal, eindrapport.
Hoogheemraadschap van Rijnland. (2022). Waterbeheerplan 2022-2028 [WBP 6].
Hoogheemraadschap van Rijnland. (2025). Gedragscode bestendig beheer en onderhoud.
Hoogheemraadschap van Rijnland. (2026). Waterschapsverordening de Rijnlandse keur.
Hoogheemraadschap van Rijnland. (2021). Nota Schoon Water 3, samen naar Schoon en Gezond Water. Vastgesteld op 24 november 2021 door de verenigde vergadering.
LVVN. (2025). Kamerbrief Verdere bescherming van trekvissen en vismigratievoorzieningen.
NVWA. (z.d.). Invasieve exoten. Geraadpleegd op: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/plant/invasieve-exoten
RAVON. (z.d.). Palingparadijzen, Naar veilige leefgebieden voor paling in Nederland. Geraadpleegd op: https://www.ravon.nl/thema/onderzoek/soortbescherming/toekomst-voor-de-paling/palingparadijzen/
Sportvisunie. (2026). Notitie: Aandachtspunten waterbeheerprogramma 2028-2033.
Sportvisunie. (2026). Loodvrije sportvisserij: Europese aanpak. Geraadpleegd op: https://www.sportvisunie.nl/nl/nieuws-media/actualiteiten/loodvrije-sportvisserij-europese-aanpak
Unie van Waterschappen, Sportvisserij Nederland, Combinatie van Beroepsvissers. (2006). Adviesnota beleid waterbeheer-visstandbeheer.

Bijlage 1. Uitvoeringsagenda

In deze bijlage zijn de actiepunten naar aanleiding van de Nota Vis 2026-2032 opgenomen.

3. Een gezonde visstand

Monitoring

Actiepunten:

- We voeren een verdiepende analyse uit op de (vis)data van KRW-periodes 1, 2 en 3 om te kijken welke vragen we nog meer kunnen beantwoorden met de ingewonnen data en welke inzichten we kunnen meenemen naar het monitoringsplan van KRW4. Bijvoorbeeld de betekenis van lengteverdeling per vissoort en trends binnen eenzelfde watertype. Het nieuwe monitoringsplan voor KRW-periode 4 zal hierop ook gebaseerd worden.
- In de voorwaarden van de nieuwe huurovereenkomsten (zie 4.3) wordt opgenomen dat toestemmen tot het laten uitvoeren van KRW-monitoring vereist is.
- We verkennen of hengelvangstregistraties vanuit de sportvisserij onze monitoring kunnen aanvullen.
- We onderzoeken het visaanbod op plekken die geselecteerd zijn voor tweezijdige vismigratie, zodat we een goed beeld hebben van de lokale ecologische waarde.
- We onderzoeken de werking van de vispassages en visvriendelijke gemalen totdat de verschillende types (en instellingen) zich voldoende hebben bewezen.
- In lijn met de KRW onderzoeken we de werking van vissenbossen en onderwaterriffen.

Communicatie

Door informatie uit te wisselen tussen Rijnland en belanghebbenden zoals de visserij vergroten we onze gezamenlijke kennis. Interne communicatie is net zo belangrijk, vooral bij nieuwe objecten zoals vispassages. Achtergrondkennis over de ecologische functie van waterkwaliteitsobjecten helpt technisch betrokken collega's het belang en de werking ervan beter te begrijpen. Gezamenlijke locatiebezoeken aan vispassages, waarbij collega's vanuit verschillende disciplines de werking en aandachtspunten bespreken, dragen hieraan bij. Rijnland communiceert via verschillende kanalen over de vis. Bijvoorbeeld via persberichten, sociale media, interne sites, et cetera. Het visdashboard maakt de data van onze KRW-monitoring inzichtelijk.

Actiepunten:

- Intern zorgen we voor reguliere momenten tussen collega's van communicatie en inhoudelijk adviseurs op het gebied van visbeleid. Zo kunnen we per doelgroep afstemmen welke informatie relevant is en hoe we die het beste kunnen delen. Hierdoor optimaliseren we onze communicatie proactief.

Actief ingrijpen in de visstand

Bij de randvoorwaarden van de toepassing van ABB gaat het onder meer om de nutriëntenbelasting, waterplanten, oeverinrichting, waterdiepte en hydromorfologie. Deze onderdelen hoeven niet allemaal volledig op orde te zijn, maar de nutriëntenbelasting moet binnen aanvaardbare grenzen liggen en er moet bij voldoende andere onderdelen een positieve trend zichtbaar zijn. Ook de kenmerken van het watersysteem zijn bepalend. Zo is ABB geen duurzame maatregel in wateren die voortdurend sterk worden beïnvloed door

boezemwater. De maatregel kan in bepaalde ondiepe polders bijdragen aan herstel van de visgemeenschap bij de huidige dominantie van de karper.

Voor Rijnland is het uitgangspunt om ABB zo diervriendelijk mogelijk uit te laten voeren. Een optie kan zijn om de gevangen vissen uit te zetten in nabijgelegen boezemwater. De methode van afvissen en het verplaatsen van vissen beoordelen we per project.

Actiepunten:

- In de KRW4-maatregelenplannen is voor enkele waterlichamen de actie "Verkenning herstel van visbestand" opgenomen. Dit zijn waterlichamen die niet direct verbonden zijn aan het boezemsysteem en waarvan een groot deel van het visbestand uit bodemwoelende vis (brasem, karper) bestaat. In KRW4 zal nader gekeken worden of een ingreep op de visstand hier ecologisch effectief zou zijn en zo ja, op welke manier.

Rijnland hanteert bij het beoordelen van voorgenomen uitzettingen van karper de landelijke richtlijn uitzet karper (2016):

- De norm ligt altijd op de veilige ondergrens van 30 kg/ha, vanwege KRW-doelstellingen of beperkte kennis van de actueel aanwezige visstand.
- Uitzet van karpers kan geweigerd worden wanneer er plannen zijn (of al zijn uitgevoerd) om het visbestand van een waterlichaam te herstellen. Dit in het kader van borging van de KRW-doelen. Ook het kader dierenwelzijn is van toepassing: ABB is een ingrijpende maatregel voor de vis en Rijnland acht het niet wenselijk als dezelfde vissoort tegelijkertijd opnieuw wordt uitgezet. Wanneer ABB wordt toegepast, worden de ontwikkelingen in het visbestand nauwgezet gevolgd. Na minimaal 6 jaar wordt dit opnieuw geëvalueerd en gekeken of toepassing van de Richtlijn uitzet karper eventueel opnieuw mogelijk is.
- Evaluatie van de Richtlijn uitzet karper en actualisatie én harmonisatie met het Toetsingskader waterkwaliteit voor regionale wateren (STOWA, 2025) is gewenst. Rijnland zal dan de nieuwe richtlijnen hanteren.

Aalstand
Actiepunten:

- We doen onderzoek naar belangrijke knelpunten en migratieroutes voor de aal (in- en uittrek). Rijnland zet zich in voor een periodieke schatting van het aanbod en de uittrek van schieraal bij vier uittrekpunten, te weten Gouda, Katwijk, Spaarndam en Halfweg. Op basis van dit onderzoek bepalen we de actuele situatie en trends. Het onderzoek Swimway Rijnland, naar de zwemroutes en migratie van vissen, brengt in 2026 en 2027 de trekroutes en eventuele verbeterpunten voor de uittrek op deze locaties in beeld.
- We verkennen of het aanleggen en aanwijzen van palingparadijzen de paling kan versterken. Dit doen we in overleg met de visserij. Palingparadijzen zijn gebieden waar aal effectief kan intrekken, opgroeien en veilig kan uittrekken naar zee.
- Als het niet mogelijk is om grote knelpunten voor (glas)aalmigratie op te lossen – dat wil zeggen als een obstakel niet passeerbaar is of veel schade veroorzaakt en er lokaal veel visaanbod is – zet Rijnland het beschermingsproject *Paling/glasaal over de dijk* in om migratie mogelijk te maken. Hierbij wordt geslachtrijpe paling actief door vissers

overgezet; bij glasalen gebeurt dit vaak met behulp van een ELFI[4]. Glasaalmigratie vindt vooral van maart tot en met juni plaats; schieraalmigratie van september tot en met november.

Meerval
Actiepunten:

- In overleg met de VBC starten we een gezamenlijk vijfjarig onderzoek naar de predatiedruk en ecologische effecten van de meerval.

4. Visrechten en overeenkomsten

VBC
Actiepunten:

- Een nog op te stellen afsprakenkader geeft verdere invulling aan het convenant. Het afsprakenkader is een dynamisch document en vormt het kader voor samenwerking en transparantie in visstand- en visserijbeheer, zoals het delen van informatie rond visuitzettingen en vangsten.

Visstandbeheerplannen
Actiepunten:

- Rijnland controleert of er nog visstandbeheerplannen in bestaande huurovereenkomsten zijn voorgeschreven en hoe deze zich verhouden tot de visie van Rijnland.

Huurovereenkomsten en voorwaarden
Actiepunten:

- Visrechtensituatie van de eigendommen is eind 2027 in de standaardovereenkomst vastgelegd en inzichtelijk gemaakt in de GIS-database.
- Rijnland streeft naar het hebben van één overeenkomst per visrechthebbende. De bestaande overeenkomsten willen we actualiseren, waarbij het oude contract het uitgangspunt vormt en wordt aangevuld met enkele wijzigingen zoals benoemd in het visbeleid. Het gaat om een nieuw contract. Rijnland betrekt hierbij de betreffende huurder(s).
- Zo nodig actualiseert Rijnland de voorwaarden in de huurovereenkomsten. Dit kan zijn naar aanleiding van ontwikkelingen in beleid, wetgeving of ecologische inzichten. Rijnland zal daarbij de VBC Rijnland consulteren en de betreffende huurder(s) betrekken. De uiteindelijke besluitvorming en toekenning berusten bij Rijnland, als eigenaar en verhuurder.
- Voor nieuwe overeenkomsten (dat wil zeggen vrijgekomen water of nieuw gegraven water) worden visrechten gesplitst uitgegeven. Hierbij gaat het schaaldier- en aalvisrecht naar de beroepsvisserij en het schubvisrecht naar de sportvisserij.
- Bij het op orde stellen van de huurovereenkomsten overlegt Rijnland met de huurder(s) over eventuele aansluiting bij het model van gesplitste rechten – als dit in de huidige overeenkomst niet het geval is. Bij een beroepsvisser wordt het bestaande aalvisrecht bijvoorbeeld uitgebreid met het schaaldiervisrecht.

[4] Drijvende opvangbak waar de glasaal omhoog "klimt" over een strook kokosmat, aangetrokken door een kleine lokstroom van zoet water.

- Bij het op orde brengen van de huurovereenkomsten streven we ernaar dat deze allemaal op hetzelfde moment verlopen. Wanneer de contracten bijna verlopen, vindt afstemming binnen Rijnland plaats, zodat voorwaarden eventueel opnieuw tegen het licht kunnen worden gehouden.
- We delen onze voorwaarden met externe partijen die ook visrechten bezitten en verhuren, zoals gemeenten.
- Rijnland is voor een verbod op het gebruik van lood en steunt in afwachting van het algehele Europese verbod de Samenwerkingsovereenkomst Sportvisserij Loodvrij 2026-2029.
- Bij nieuwe huurovereenkomsten wordt de volgende tekst opgenomen rond vislood: *Huurder en verhuurder ontraden het gebruik van lood door sportvissers en zetten zich in om het gebruik van milieuvriendelijke alternatieven te promoten. Dit artikel vervalt wanneer door wet- en regelgeving het verbod op de verkoop en het gebruik van vislood is gerealiseerd.*
- Jaarlijks zal tijdens de VBC de stand van zaken met de pilots loodvrij vissen besproken worden om zo het onderwerp in beeld te houden.

Beschermd gebied
Actiepunten:

- Rijnland wacht landelijk beleid voor VVZ bij migratievoorzieningen af. Medio 2027 wordt deze nationale regelgeving verwacht. Mocht dit in 2027 uitblijven, dan is Rijnland in 2028 voornemens VVZ vast te leggen in de Waterschapsverordening. Bij de uitwerking van de zones neemt Rijnland de eerder vastgestelde afmetingen uit het voorstel van LVVN als uitgangspunt.

5. Inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem

Peilbeheer en besluiten
De nota Peilbeheer (2025) streeft naar een robuust watersysteem waarbij water en bodem sturend zijn in ruimtelijke ontwikkelingen. Waar mogelijk wordt een natuurlijk of flexibel waterpeil ingesteld. Water en bodem vormen de basis voor een ecologisch goed functionerend gebied en daarbij een gezond leefgebied voor de vis, ook met het oog op klimaatverandering. Voor stedelijke systemen draagt Rijnland bij de gemeente het belang aan voor een (klimaat)robuuste inrichting, zoals minimale dieptes van stadsvijvers, het belang van het behoud van leggerdiepte en verantwoordelijkheid van de eigenaar en beheerder.

Bij een peilverlaging moeten de watergangen eerst op voldoende diepte gebracht worden, zodat er genoeg water beschikbaar blijft voor de aanwezige vis. Bij een natuurlijk of flexibel peil moet er genoeg water zijn voor de vis (tenzij de natuurdoelstellingen anders zijn). In situaties van een opgesplitst peilgebied zet Rijnland zich in om de peilscheiding passeerbaar te maken voor vissen. In geval van versnippering van het watersysteem, wordt ingezet op compensatiemogelijkheden voor de vis.

Peilbeheer heeft een grote invloed op vismigratie. Bij de inzet van visonveilige pompen moeten we rekening houden met schuilende vissen in de pompkelder bij de instroomopening. Dat kan door langzaam in tegengestelde richting op te starten, zodat schuilende vissen hiervandaan worden verjaagd. Voor visonveilige gemalen geldt de voorkeur om langer door te

malen dan vaak op te starten, voor zover andere belangen dit toelaten. Alleen het expertteam Zoetwatertekort kan besluiten de werking van vispassages vanwege zoetwatertekort te beperken. Dat gebeurt op basis van een beslissingsondersteunend stroomschema. In dit schema wordt rekening gehouden met de grootte van het knelpunt en de periode van het jaar. Ook de inzet van het steeds hetzelfde boezemgemaal in plaats van gemalen af te wisselen, kan de migratiemogelijkheden beperken.

Actiepunten:

- Voor peilbeheer wordt een afwegingskader opgesteld voor verschillende belangen. Vis wordt hierin geborgd. Hierbij houden we rekening met relevante aspecten, zoals wettelijke kaders, klimaatverandering, (glasaal)monitoring en piekperiodes van migratie.
- Het expertteam Droogte vormt een integraal overlegplatform voor verschillende belangen in tijden van zoetwatertekorten. Het belang van de vis moet hierin meegenomen worden. De afspraken van het opgestelde afwegingskader (zie bovenstaande punt) spelen hierin een belangrijke rol.

Vispasseerbaarheid
Rijnland maakt alleen gebruik van pompen bij gemalen die voldoen aan de NEN-norm: NEN-EN 18110:2025. Dit protocol vereist dat de belanghebbende bepaalde normen zelf stelt, zoals het geaccepteerde percentage beschadigde vissen en de te testen vissoorten en -lengten. Visveiligheid betekent dat minimaal 95% van de vis onbeschadigd is volgens de NEN-EN 18110:2025. Dit is vastgesteld via de voorgeschreven proef of rekenmethode op de soorten aal (80 cm) en schubvis (23 cm). Daarbij geldt:

- Een proef is verplicht bij een nieuwe leverancier en/of nieuw soort pomp op de markt.
- De vereiste soorten en/of lengten kunnen worden uitgebreid als uit nieuwe kennis blijkt dat de huidige voorschriften bepaalde soorten en/of lengten onvoldoende representeren.
- Viswering wordt niet als visveilige optie beschouwd en mag niet worden toegepast, tenzij voortschrijdend inzicht een werkende methode biedt.

Actiepunten:

- Rijnland analyseert welke gemalen grote knelpunten voor vismigratie vormen of ecologisch waardevolle gebieden met elkaar verbinden. Hierdoor kan het belang van de vis vroegtijdig worden meegenomen bij de afweging tussen nieuwbouw en grootschalige renovatie.
- Het vismigratieplan uit 2020 krijgt een update, waarbij punten uit deze nota in het plan worden verwerkt.
- Rijnland onderzoekt hoe de vispassages optimaal kunnen worden ingezet, waarbij het behalen en borgen van de ecologische doelen vooropstaat.
- We onderzoeken hoe de vispassages zo veel mogelijk waterneutraal kunnen werken, zodat deze nooit lang uit hoeven te staan.
- Rijnland verkent mogelijkheden voor visvriendelijk sluisbeheer om vismigratie op locaties van scheepvaartsluizen te faciliteren gedurende periodes waarin vissen zich veel verplaatsen.

- De komende jaren onderzoekt Rijnland specifieke tweezijdige vispassages zoals de Vislift Up. Dit type vispassage faciliteert tegelijk in- en uittrek en staat dus los van het gemaal. Ook in deze situaties blijft visveiligheid van het gemaal essentieel.

Inrichting
De beleidsregels behorend bij de Waterschapsverordening beogen ervoor te zorgen dat de hoeveelheid beschoeiingen, duikers en overkluizingen beperkt blijven. Er zijn minimale afmetingen voorgeschreven aan objecten als duikers.

Actiepunten:

- We maken vergunningverlening van activiteiten op het water (bijv. aanleg van steigers of dempen van water) in lijn met de KRW, met als uitgangspunt het landelijke toetsingskader 'Waterkwaliteit voor Regionale Wateren'. De regels worden geborgd in de Waterschapsverordening.

Beheer en onderhoud
Actiepunten:

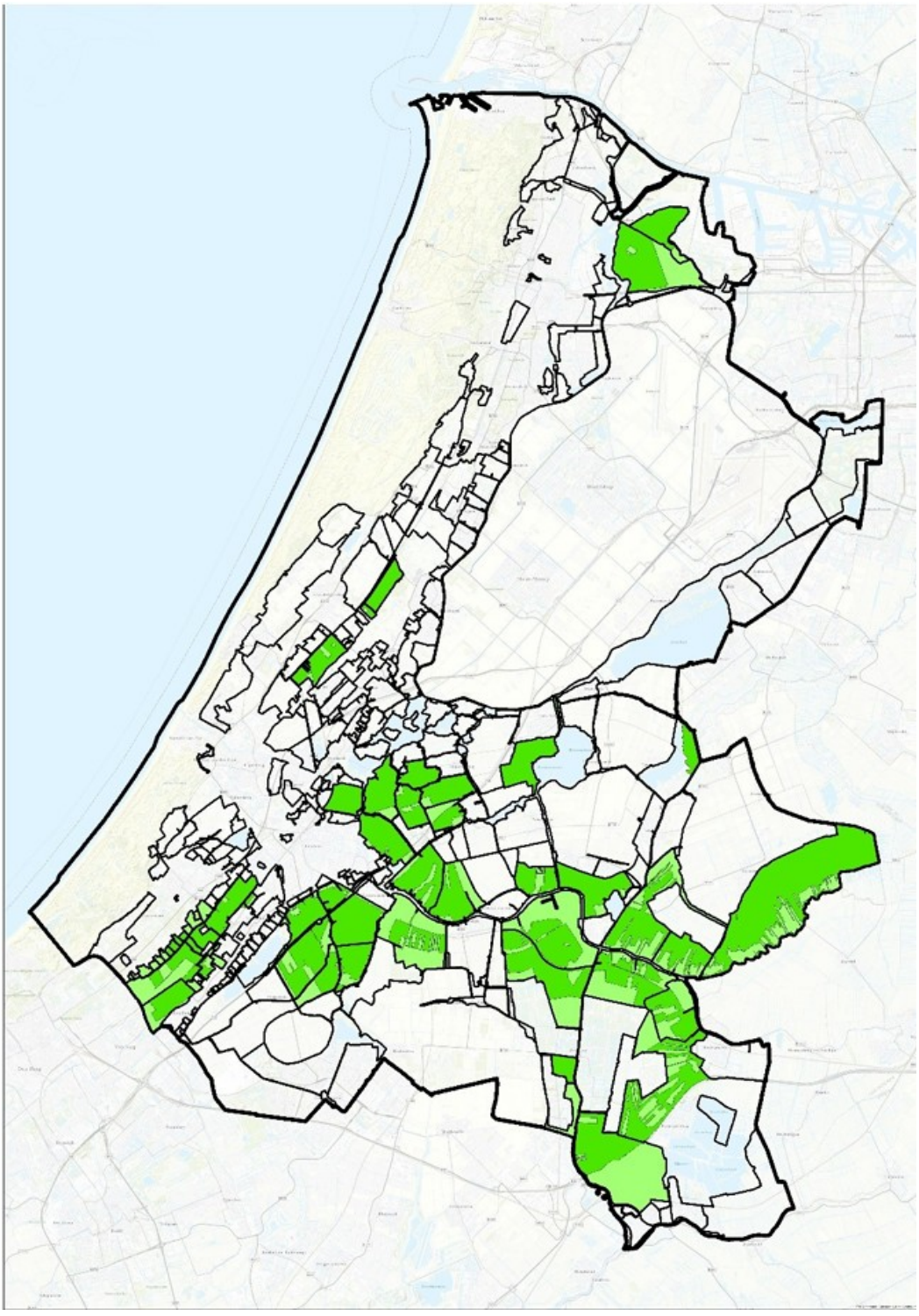
- In lijn met de nieuwe gedragscode en de KRW kijken we hoe we deze ecologische ruimte verder kunnen vergroten en goed kunnen borgen in de legger en bij de aannemers. Rijnland stimuleert onderhoudsplichtigen om deze ecologische ruimte te benutten, bijvoorbeeld door hen te informeren met de "veldgids ecologisch slootbeheer".
- Er kan aansluiting gezocht worden op het baggercluster voor lokaal hergebruik van grond.
- Onderhoudsplichtigen van overig water worden gestimuleerd om hun watergangen op leggerdiepte te houden door eens in de 5 à 10 jaar te baggeren (buitengewoon onderhoud). In 2025 is er een website met informatie over de diepteschouw ingericht. Ook is er een bewonersbrief met brochure naar de onderhoudsplichtigen in de eerste vijf startgebieden uitgegaan en er volgen informatiebijeenkomsten. Vanaf 2028 controleert Rijnland op de waterdiepte (diepteschouw) in deze vijf startgebieden. Daarna volgt een uitrol naar het overige beheergebied.

Bijlage 2. Wet- en regelgeving en kaderstellend beleid

De wet- en regelgeving en het kaderstellend beleid ten aanzien van visstand en visserij is opgenomen in verschillende Europese, landelijke en regionale wetten en beleidsstukken. Het gaat hierbij om:

- Europese Kaderrichtlijn Water (EU)
  Europese Kaderrichtlijn Water | Compendium voor de Leefomgeving
- Natura 2000 (EU)
  Natura 2000 | natura 2000
- De Omgevingswet
  De Omgevingswet | Rijksoverheid.nl
- Europese verordening Aal (EU)
  Europese aal, 2021 | Compendium voor de Leefomgeving
- Benelux-beschikking vrije vismigratie (Benelux)
  Beschikking M(2009)1 inzake het vrije migratie van vissoorten in de hydrografische stroomgebieden van de Beneluxlanden - ISC CIE
- Richtlijn Karperuitzet
  Richtlijn uitzet karper overzicht gids | Sportvisunie
- Visserijwet (NL)
  Nederlands visserijbeleid | Rijksoverheid.nl
- Adviesnota beleid waterbeheer-visstandbeheer (UvW, Sportvisserij Nederland, Combinatie van beroepsvissers)
  Adviesnota beleid waterbeheer – visstandbeheer | Groenekennis
- Gedragscode bestendig beheer en onderhoud
  Omgevingswet en Gedragscode Soortenbescherming - Hoogheemraadschap van Rijnland

Bijlage 3. Kaart geselecteerde polders voor tweezijdige verbinding tussen boezem en polder

Hoogheemraadschap van Rijnland

droge voeten schoon water

Volg ons op social media